

Valtuustoaloite jälkihuollon nuorten toimeentulo on turvattava

Aluehallitus 10.03.2026 § 425

Valmistelija vs. hallintopalvelupäällikkö Kirsi Kellokangas, p. 040 188 2180

Selostus asiasta

Yleistä

Aluevaltuuston 17.2.2026 kokouksessa jätettiin liitteenä oleva valtuustoaloite jälkihuollon nuorten toimeentulo on turvattava (Vasemmistoliiton valtuustoryhmä ja allekirjoittaneet).

Aluevaltuusto lähetti valtuustoaloitteen aluehallituksen valmisteltavaksi.

Toimivalta

hallintosäntö 143 §

Esittelijä Vt. hyvinvointialuejohtaja Kallimo Kati

Päätösehdotus

Aluehallitus antaa valtuustoaloitteen edelleen lasten, nuorten ja perheiden sosiaali- ja terveyspalvelut ja aikuisten sosiaalipalvelut vastuualuejohtaja Päivi Kalilaisen, perheiden palvelut palvelujohtaja Maria Aallon sekä lastensuojelun sijais- ja jälkihuolto palvelupäällikkö Piritta Huttusen valmisteltavaksi.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta 20.05.2026 § 40
301/00.05.01/2026

Valmistelija palvelupäällikkö Piritta Huttunen, p. 050 552 4883
palvelupäällikkö Laura Vanttinen, p. 050 347 1022
palvelujohtaja Maria Aalto, p. 050 413 5912
palvelujohtaja Ulla Kuittu, p. 050 353 8310
vastuualuejohtaja Päivi Kalilainen, p. 050 370 0245

Selostus asiasta

Yleistä

Eduskunta on hyväksynyt toimeentulotukea koskevan lainmuutoksen, joka tuli voimaan 1.2.2026. Toimeentulotukilain muutoksen myötä opiskeleville jälkihuollon nuorille tulee velvollisuus nostaa opintolainaa.

Matleena Käpin, Eila Tiaisen, Irma Hirsjärven ja muiden 17.2.2026 tekemässä valtuustoaloitteessa vaaditaan, että Keski-Suomen hyvinvointialue varmistaa, että Keski-Suomen hyvinvointialueen jälkihuollon asiakkaiden subjektiivinen oikeus riittävään toimeentuloon

toteutuu ilman velvollisuutta nostaa opintolainaa ja että hyvinvointialueen tulee vaikuttaa Kelaan, jotta toimeentulotukilain soveltamisen tulkintaa muutettaisiin.

Jälkihuolto

Lastensuojelun jälkihuolto on lastensuojelulakiin perustuva tuki, joka on tarkoitettu lapsille ja nuorille, jotka ovat olleet huostaanotettuina tai sijoitettuina avohuollon tukitoimin vähintään kuusi kuukautta. Jälkihuollon tavoitteena on tukea nuoren itsenäistymistä ja siirtymää aikuisuuteen sekä ehkäistä syrjäytymistä ja ylisukupolvista huono-osaisuutta. Jälkihuolto voi jatkua enintään siihen saakka, kun nuori täyttää 23 vuotta (Lastensuojelulaki 75 §).

Jälkihuollon tukitoimet suunnitellaan nuoren yksilöllisen tarpeen mukaan ja suunnitelmallisesti yhteistyössä viranomaisten kanssa. Käytettävissä ovat mitkä tahansa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joita järjestetään yksilöllisen jälkihuoltotarpeen perusteella. Riittävän toimeentulo ja asumisen järjestäminen on järjestettävä aina, kun nuoren kuntoutuminen sitä vaatii (Lastensuojelulaki 76 - 76 a §).

Toimeentulotukilain muutos ja sen vaikutukset jälkihuoltonuoriin

Toimeentulotukilain muutos tuli voimaan 1.2.2026, ja sen myötä toimeentulotuki on täsmennetty entistä selkeämmin viimesijaiseksi etuudeksi. Lakimuutoksen seurauksena Kela ei voi enää käyttää harkintaa opintolainan hakemisvelvollisuudessa, vaan kaikkia 18 vuotta täyttäneitä opiskelijoita edellytetään hakemaan opintolainaa ennen toimeentulotuen myöntämistä.

Tämä velvoite koskee jatkossa myös lastensuojelun jälkihuollossa olevia nuoria, joita aiemmin ei ole lähtökohtaisesti velvoitettu ottamaan opintolainaa. Muutoksen seurauksena:

- opintolainaa katsotaan ensisijaiseksi toimeentulotukeen nähden
- jos nuori ei hae opintolainaa, toimeentulotuen perusosaa voidaan alentaa
- opintolainan määrä voidaan huomioida tulona, vaikka sitä ei tosiasiallisesti nostettaisi

Lakimuutos heikentää jälkihuoltonuorten asemaa, sillä toimeentulotuki on aiemmin toiminut tukimuotona tilanteissa, joissa muut tulot eivät ole riittäneet opiskelun ja itsenäistymisen aikana. Toimeentulotuki ei sisällä takaisinmaksuvelvoitetta, toisin kuin opintolainaa, mikä on ollut jälkihuoltonuorten kannalta huomattava etuisuus muihin opiskelijoihin verrattuna. Jälkihuoltonuorilla ei aiemmin ole ollut velvollisuutta nostaa opintolainaa, koska sijoitettuna olleilla nuorilla on selvästi muita suurempi riski jäädä ilman toisen asteen tutkintoa, ja heidän kiinnittymisensä työelämään on muita nuoria heikompa.

Jälkihuoltonuorten toimeentulo

Jälkihuoltonuorten toimeentulo muodostuu, nuoresta riippuen, palkkatuloista, erilaisista etuuksista ja/tai jälkihuollosta myönnettävästä taloudellisesta tuesta sekä nuorelle sijaishuollon aikana kerrytyistä itsenäistymisvaroista. Opiskelevilla jälkihuoltonuorilla toimeentulo on koostunut ennen toimeentulotukilain muutosta opintotuesta ja asumislisästä sekä tarvittaessa perustoimeentulotuesta. Osa jälkihuoltonuorista on varmistanut opintojensa rahoitusta osa-aikatyöllä.

Jälkihuoltonuorille on tämän lisäksi myönnetty opintojen varmistamiseksi itsenäistymisvaroja tai niissä tapauksissa, joissa itsenäistymisvaroja ei ole joko kerrytetty tai niitä ei ole kertynyt nuoren tarpeeseen nähden riittävästi, on jälkihuollosta voitu myöntää nuorelle taloudellista tukea.

Itsenäistymisvarojen kerryttämisen tarkoitetaan lastensuojelulain 77 §:n mukaista menettelyä, jolla lapsen etuudesta kerrytetään lapselle sijaishuollon aikana varoja. Käytännössä lapsilisää lukuunottamatta kaikista lapselle myönnettävistä ja hyvinvointialueelle hoidon korvauksena perittävistä etuudesta siirretään 40 prosenttia lapsen itsenäistymisvaratilille. Itsenäistymisvarojen määrä vaihtelee ja on riippuvaista mm. sijoituksen pituudesta ja vanhempien varallisuudesta ja kertyneiden itsenäistymisvarojen summien vaihteluväli on 100-50 000€. Kaikilla opiskelevilla jälkihuoltonuorilla ei ole itsenäistymisvaroja ollenkaan, esimerkiksi sijoituksen lyhyen keston vuoksi.

Itsenäistymisvarat on tarkoitettu nuoren itsenäistymisen ja itsenäisen asumisen tueksi. Itsenäistymisvaroja voidaan myöntää mm. oman asunnon huonekaluja, työpaikan saamiseksi tarvittavia hankintoja kuten matkakorttia, opiskelun edellyttämää materiaalia tai muita perusteltuja menoja varten. Hyvinvointialueella on oikeus päättää itsenäistymisvarojen maksamisen ajankohdasta, mutta itsenäistymisvarat on maksettava nuorelle viimeistään jälkihuollon päättyessä.

Vaikutukset Keski-Suomen hyvinvointialueen jälkihuoltonuoriin

Keski-Suomen hyvinvointialueella jälkihuollon asiakkaana on tällä hetkellä 613 täysi-ikäistä nuorta. Vuonna 2025 asiakkaana olleista jälkihuoltonuorista toisen asteen opinnoissa oli 32 prosenttia, korkeakouluopinnoissa 5 prosenttia ja peruskoulua suoritti 1 prosentti nuorista. 28 prosenttia nuorista oli sellaisia, joilla toisen asteen koulutus on keskeytynyt vähintään kerran, 11 % sellaisia, jotka olivat saaneet tehtyä toisen asteen koulutuksen valmiiksi sekä 2 prosenttia sellaisia nuoria, joilla on peruskoulu kesken oppivelvollisuusiän jälkeen.

Tällä hetkellä opiskelevista nuorista 103 on sellaisia, jotka joutuvat nostamaan jatkossa opintolainan. Tämän lisäksi sellaisia uusia sijaishuollosta itsenäistyviä nuoria, joita muutos koskee, on kevään 2026 aikana siirtymässä jälkihuoltoon 26. Käytännössä toimeentulotukilain muutos koskee siten noin 130-150 nuorta vuoden 2026 aikana, ja vuositasolla opiskelevien nuorten määrä tulee pysymään tuolla tasolla.

Tällä hetkellä opiskelevista nuorista 21 on sellaisia, jotka opiskelevat vasta peruskoulussa tai erilaisissa valmentavissa opinnoissa (Tuva-koulutus) ja vuositasolla tällaisia nuoria on n. 25. Heidän osaltaan on välttämätöntä arvioida, aiheuttaako lainan nostaminen heille sellaista erityistä haittaa, että lainan nostaminen voidaan arvioida kohtuuttomaksi. Arvioinnissa on otettava kuitenkin huomioon nuoren itsenäistymisvarojen määrä.

Muiden hyvinvointialueiden ratkaisut

Valtakunnallisesti tarkasteltuna hyvinvointialueet ovat ratkaisseet eri tavoin toimeentulotukilain muutoksen aiheuttamaa muutosta jälkihuoltonuorten toimeentuloon. Osa hyvinvointialueista käyttää itsenäistymisvaroja, ehkäisevää tai täydentävää toimeentulotukea tai taloudellista tukea toimeentulon turvaamiseksi perustoimeentulotuen sijaan ja pääasiassa tukea myönnetään yksilökohtaisella harkinnalla. Esimerkiksi Helsinki myöntää tukea peruskoulua suorittaville nuorille, Vantaa-Kerava ja Päijät-Häme myöntävät yksilökohtaisella harkinnalla opiskelupaikasta

riippumatta. Pohteella on päädytty siihen, ettei jälkihuoltonuoria tueta erikseen harkinnanvaraisesti, vaan alueella noudatetaan Kelan ohjeistusta.

Jälkihuoltonuorten subjektiivinen oikeus taloudellisen toimeentulon toteutumiseen

Valtuustoaloitteessa vaaditaan opiskelevien jälkihuoltonuorten toimeentulon turvaamista joko ehkäisevää tai täydentävää toimeentulotukea myöntämällä. Jo tälläkin hetkellä jälkihuollon opiskelevien nuorten toimeentuloa varmistetaan eri tavoin. Käytännössä nuorten osalta arvioidaan aina etuuksien sekä itsenäistymisvarojen kokonaisuutta, kun riittävää tulotasoa nuorille varmistetaan. Osalla jälkihuoltonuorista on kertynyt suuret itsenäistymisvarat, eikä heille sen vuoksi ole syntynyt tarvetta hakea toimeentulotukea opintojen tueksi. Näille nuorille ei synny myöskään tarvetta nostaa opintolainaa.

Niille nuorille, joille ei joko ole sijoituksen lyhyen keston tai muun syyn vuoksi kertynyt itsenäistymisvaroja riittävästi tai ollenkaan, on myönnetty itsenäistymistä varten taloudellista tukea lastensuojelulain 77 § 2 momentin mukaisesti. Toimeentulotukilain muutoksen jälkeen nuorten toimeentulon varmistamisen tapoja on jouduttu arvioimaan uudelleen niiden nuorten osalta, jotka joutuvat nostamaan opintolainaa. Keski-Suomen hyvinvointialueella on arvioitu, että niille jälkihuoltonuorille, jotka opiskelevat vielä peruskouluopintoja tai Tuva-koulutusta (Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus), lainannostovelvollisuus muodostuisi kohtuuttomaksi, koska heidän opintonsa ei johda ammattiin valmistumiseen. Ammattiin opiskelevien jälkihuoltonuorten osalta ensisijaisen etuuden eli opintolainan korvaaminen taloudellisena tukena tai toimeentulotukena lisäisi hyvinvointialueen kustannuksia niin merkittävästi, ettei kaikille opiskeleville jälkihuoltonuorille voida kohdentaa samanlaista tukea.

Koska ehkäisevän tai täydentävän toimeentulotuen myöntäminen vaatisi aina perustoimeentulotukipäätöksen hakemista, on arvioitu, että tuki tulisi myöntää nykyisen käytännön mukaisesti ns. harkinnanvaraisina itsenäistymisvaroina, eli jälkihuollon taloudellisena tukena niille peruskoulua tai Tuva-koulutusta suorittaville nuorille, joilla ei ole itsenäistymisvaroja ollenkaan tai niitä on vain hyvin vähän.

Talous

Valtuustoaloitteessa esitetään, että jälkihuoltonuorten toimeentulo varmistetaan myöntämällä heille ehkäisevää tai täydentävää toimeentulotukea. Toimeentulotuen perusosa yksin asuvalle nuorelle on 578,43 €/kk (v. 2026). Jos vuositasolla n. 25 nuorelle varmistetaan toimeentulo ilman opintolain nostamisvelvoitetta, syntyy siitä hyvinvointialueelle n. 146 000 euron lisäkustannukset vuodessa. Jos perusosaa vastaava tulo myönnettäisiin kaikille n. 150 opiskelevalle jälkihuoltonuorelle, kustannusvaikutus olisi n. 1,1 M€/vuosi.

Keski-Suomen hyvinvointialue on arviointimenettelystä ohjattu suunnittelemaan taloutta siten, ettei lisäkustannuksia synny. Jälkihuoltonuorten toimeentulon varmistaminen jälkihuollon taloudellisella tuella lisää kustannuksia vähintään n. 146 000 euroa vuodessa, jos harkinnalla myönnetään tukea n. 25 nuorelle vuodessa. Kustannuksen kattamiseen ei ole erikseen kohdennettavissa määrärahaa. Kustannuksen kattaminen sisäisesti merkitsee muiden palveluiden myöntämisen perusteiden tiukentamista.

Vaikutusten ennakoarviointi

Jälkihuoltonuorilla on suuri riski keskeyttää opintonsa ennen valmistumista. Keski-Suomessa lähes kolmannes jälkihuollon asiakkaista on keskeyttänyt toisen asteen opintonsa vähintään kerran. Lainanottovelvollisuus tulee lisäämään näiden nuorten velkaantumis- ja syrjäytymisriskiä, kun opiskelujen keskeytyessä nuoret eivät valmistu ammattiin, mikä heikentää heidän mahdollisuuksiaan työllistyä. Lisäksi velkaantuminen heikentää nuorten mahdollisuuksia, ja nuorilta itseltään saadun tiedon mukaan, halukkuutta aloittaa uusia opintoja, koska nuoret eivät ole varmoja kyvystään saattaa opinnot valmiiksi.

Vaikuttaminen Kelan toimintaan

Keski-Suomen hyvinvointialueella tehdään säännöllistä yhteistyötä Kelan kanssa päivittäisessä työssä. Aikuissosiaalityön, jälkihuollon ja Kelan yhteistyötapaamisia on toteutettu säännöllisesti useita kertoja vuodessa. Yhteisissä keskusteluissa on otettu esille myös hyvinvointialueen asiakkaisiin sekä talouteen negatiivisesti vaikuttavia asioita.

Yhteenveto

Keski-Suomen hyvinvointialueen jälkihuollossa varmistetaan lastensuojelulain edellytysten mukaisesti jälkihuoltonuorten toimeentulo tälläkin hetkellä. Kaikkien opiskelevien jälkihuoltonuorten toimeentulon varmistaminen aiheuttaisi Keski-Suomen hyvinvointialueelle n. 1,1 miljoonan euron vuosittaiset kustannukset, jos nuorille myönnettäisiin kategorisesti toimeentulotuen perusosaa vastaava summa täydentävänä tai ehkäisevänä toimeentulotukena. Suurella osalla jälkihuoltonuorista on kertynyt runsaasti itsenäistymisvaroja tai heillä on edellytykset opiskella ensisijaisten etuuksien ja opintolainan turvin. Noin 25 nuoren osalta opinnoilla keskitytään saattamaan peruskoulua loppuun ja joilla opinnot eivät johda ammattiin. Näiden jälkihuoltonuorten osalta on perusteltua myöntää harkinnalla jälkihuollon taloudellista tukea toimeentulon turvaamiseksi ilman opintolainaa. Jälkihuoltonuorten toimeentulon varmistaminen jälkihuollon taloudellisella tuella lisää kustannuksia vähintään n. 146 000 euroa vuodessa, jonka kattaminen tapahtuu vähentämällä vastaava summa muualta toiminnasta.

Toimivalta

Hallintosääntö 18 §

Esittelijä

Vastuualuejohtaja, strateginen johtaminen ja järjestäminen Pihl Anu

Päätösehdotus

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta esittää aluehallitukselle edellä esitetyn vastauksen valtuustoaloitteeseen sekä sen viemistä edelleen aluevaltuuston käsiteltäväksi.

Tämä pykälä tarkastetaan kokouksessa.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Tämä pykälä tarkastettiin kokouksessa.